

सौख्यं कुर्वन्ति रमणीयताम् । दृढाः स्निग्धापलम्बाश्च
सुष्ठुनाथः च्छदप्रभाः । तालटलसमाकारा बाला भर्तुर्जय
प्रदाः । गुनः पुच्छसमा कृत्वाः कपिलाः स्फुटितास्तथा ।
घनत्वातिशयोपेताः सुष्ठुतास्त्वितिनिन्दिताः । भर्तारो-
हिगजानान्तु नित्योद्देगकरास्तु ते । अतः परं प्रवक्ष्यामि
केशानामपि लक्षणम् । अभिज्ञा ऋजवः स्निग्धा घना म-
धुकरप्रभाः । केशा वारणनाथस्य चोमदृष्टिकरा मताः ।
कृत्वास्तु निष्ठुराः पिङ्गाः स्फुटिताश्च जुगुप्सिताः ।
कुर्वन्ति दन्तिनां नित्यं स्वस्य नाथस्य चाशुभम् । पञ्चबा-
लकेशरोमुष्णं लक्षणं कथितं मया । फणिसार्जारमण्डू-
कदृष्टालेयं समप्रभम् । वानरस्य समं चैव सुखं नागस्य
निन्दितम् । स्निग्धान्यापूर्णगण्डानि गिरिकूटनिभानि
च । आपूर्णमेघरूपाणि पूजितानि सुखानि । भदहीनं
लघुं सुखं बाह्यनिःप्रभं तथा । वराहलोचना-
क्रान्तमदृष्टचिबकं तथा । ललाटतटपर्यन्तगत्ताक्षतिभिर-
न्वितम् । सगदं हीनतायुक्तं सुखं नागस्य निन्दितम् ।
सुखस्य लक्षणं सम्यक् कथितं तव सुव्रत ! । अतः परं प्रव-
क्ष्यामि मातङ्गगति लक्षणम् । समा च लघुपादा च वेगे-
ऽप्यतिशुभा मता । दीर्घक्रमा सुखोत्क्षिप्ता गात्रसंवरहा-
रिणी । शुभलक्षणसंयुक्ता पुरुषस्य वकस्य च । मा-
तङ्गवृषसिंहानां गतिर्मुखा शुभा मता । क्लेशबालि-
तगात्रा या विषमा सुलघुक्रमा । वेगेऽपि मन्दसञ्चारा-
विशेषान्दोलितासना । मृगस्य ककुलास्य जम्बूकस्य खरस्य
च । गमनेन समा या, सा शुभा नो दन्तिनाङ्गतिः । कथितं
तव राजेन्द्र ! गजानां गतिलक्षणम् । स्थितानाञ्च यथायोगं
साम्प्रतं लक्षणं ददामि । पञ्चस्थितसम्प्रस्थित नवस्थित द्वादश-
स्थिताश्चैव । पुरणवतां जायन्ते राज्ञां गिरिसन्निभाः करि-
णः । लक्षणसहितैः स्निग्धैः करकुम्भविषाणकर्णनयनैश्च ।
संयुक्ता भवति गजो वसुदः पञ्चस्थितो नागः । (वसुदः धमदः)
परिणाहायामोक्षयत्रलविक्रमधैर्येकान्तिसम्पन्नः । भर्तुः
प्रतापजननो ज्ञेयः सम्प्रस्थितो हस्ती । उत्साहवेग-
साहसमदसत्वगुरुत्वदक्षतायुक्तः । करदन्तकर्मसु कुशलो-
नवस्थितः करो भवति । बुद्धिर्मेधा सत्वं यत्नः कुम्भौ तथा-
ऽजिष्णी हृदयम् । रोमाणि च्छविपादाः तथासनं पृष्ठवं-
शश्च । द्वादश चैतानि सदा स्थितानि दृश्यन्ते यस्य नागस्य ।
स द्वादशस्थितोऽयं भवति गजः सर्वसौख्यकरः । सञ्चार-
स्थितभेदाः कथिता गुणसंश्रया गजेन्द्राणाम् । दिव्या-
वमसत्वानां लक्षणमिह साम्प्रतं वक्ष्यामि । निहतदिपदचत-

ष्टदक्षुण्णपादं स्पृशति च न यो मृच्छाति । न च जिघ्रति
भूतादीन् स वारणोदिव्यसत्त्वः । दत्तञ्च योऽस्ति मांस-
सत्वानां सर्वं तु लोभेन । जिघ्रति मूलपरीषाणि पिशाचसत्वः
स विज्ञेयः । एवं सत्वपरीक्षा क्रियते नरनाथ ! वारणेन्द्रा-
णाम् । खरलक्षणमिदानीमशुभं शुभञ्च वक्ष्यामि । स्थाना-
न्यष्टौ नृपते ! भवन्ति यदस्य वारणेन्द्राणाम् । ताल्लोड-
शिरडरः करजिह्वामूलं गलकपोलौ च । गम्भीरसौम्यहृ-
टाक्षव्याघ्रमीरितास्तथा स्निग्धाः । नादाः शुभाः नराधिप !
मडेव कथिता गजेन्द्राणाम् । चत्वारस्त्वशुभा रौद्राभयशोक-
सङ्गमोत्पन्नाः । एवं शुभाशुभाश्च दशप्रकाराः खरा ज्ञेयाः ।
अन्येऽपि गलवक्त्रागानिलास्तालनोद्भवा बहवः । यद्वाभ-
वन्ति करिणां शुभाशुभं न तैर्भवति । निम्नोचितचिबुका-
यितविरुद्धितकूजितखरोद्गनादिभिः । वायसजम्बूककपि-
काष्ठभङ्गसदृशरवास्तुशुभाः । ज्ञेयानि शुभानि सदा
मृदङ्गजोभूतदुन्दुभिनिभानि । पातायितगर्जितहसितानि
दृष्टितानि नागानाम् । पातायितञ्च ताल्लोडसम्भवं ग-
र्जितकं चैव । जिह्वासमुद्भवं च फेनायितमित्यभिख्यातम् ।
हसितं कपोलजनितं पुष्करविषरोद्भवञ्च नागानाम् । भवति
धनधान्यवाहनभूलाभकरं नरेन्द्रस्य । हस्तेन मृदङ्गरवं तु
कर्णाभ्यां दुन्दुभिस्तेन चैव । दर्दुररवं तु मेघकेन करोति
योऽसौ जयकरः । सर्वस्थानसमुत्था यद्वा नरनाथ !
वारणेन्द्राणाम् । आचार्यैः सर्वैर्दृष्टिसंज्ञाश्च रवाः शुभा
ज्ञेयाः । एते च जयपराजयकथनसमर्था भवन्ति
भूपानाम् । गर्हितशुभप्रदेशस्थानाङ्गपरिवर्जिता नादाः ।
शुष्कलक्षणकाष्ठकण्टकवल्मीकास्थिशृगानदुष्टाश्च । पाषा-
णाङ्गारादिषु भूमिषु यदि संस्थिताः करिणः । दृष्टानि
हीनलक्षणमेतद्भर्तुस्तदाऽसुखं भवति । प्रभूतमृदङ्गरवं तु
यदि दृष्टव्यामन्दपूरिताः करिणः । प्रस्थानं भवति तदा
नराधिपस्य विजयस्तदा राजन् ! । सभामध्ये च यदा दृ-
ष्टानि शार्दूलवत् गजास्तुष्टाः । भवति ससैन्यस्य तदा-
विजयः संख्ये नरेन्द्रस्य । (संख्यं संग्रामः) कलहसनाद-
मधुरं किञ्चिदिशोत्क्षिप्तपुष्परस्तु यदा । दृष्टि सदा च
हस्ती तदापि जयोभवेद्भर्तुः । सुखविवरकपोलगतं दृष्टव्यमस्तु
गजो यदा हृष्टः । मधुरङ्गजहसितञ्च जयप्रदं भवति भू-
पानाम् । त्रीन् वारान् क्रौञ्जरवं हंसरवं दृष्टितं
यदा कुरुते । एतदपि नागहसितञ्जयप्रदम्भवति भूपा-
नाम् । गर्जति घनवत् सततं यदि वारणः प्रह-
मनाः सुखरम्भनिषिद्धकरस्तदाऽरिविजयोऽभवेद्भर्तुः । घनव-